

GLOBE Estonia
www.globe.ee

GLOBE õhusaaste mõõtjate kohtumine

25. jaanuar 2013

Tartu

Passiivsete kogujate

(NO₂, O₃, SO₂ ja NH₃)

Mõõtmiste tulemustest 2012

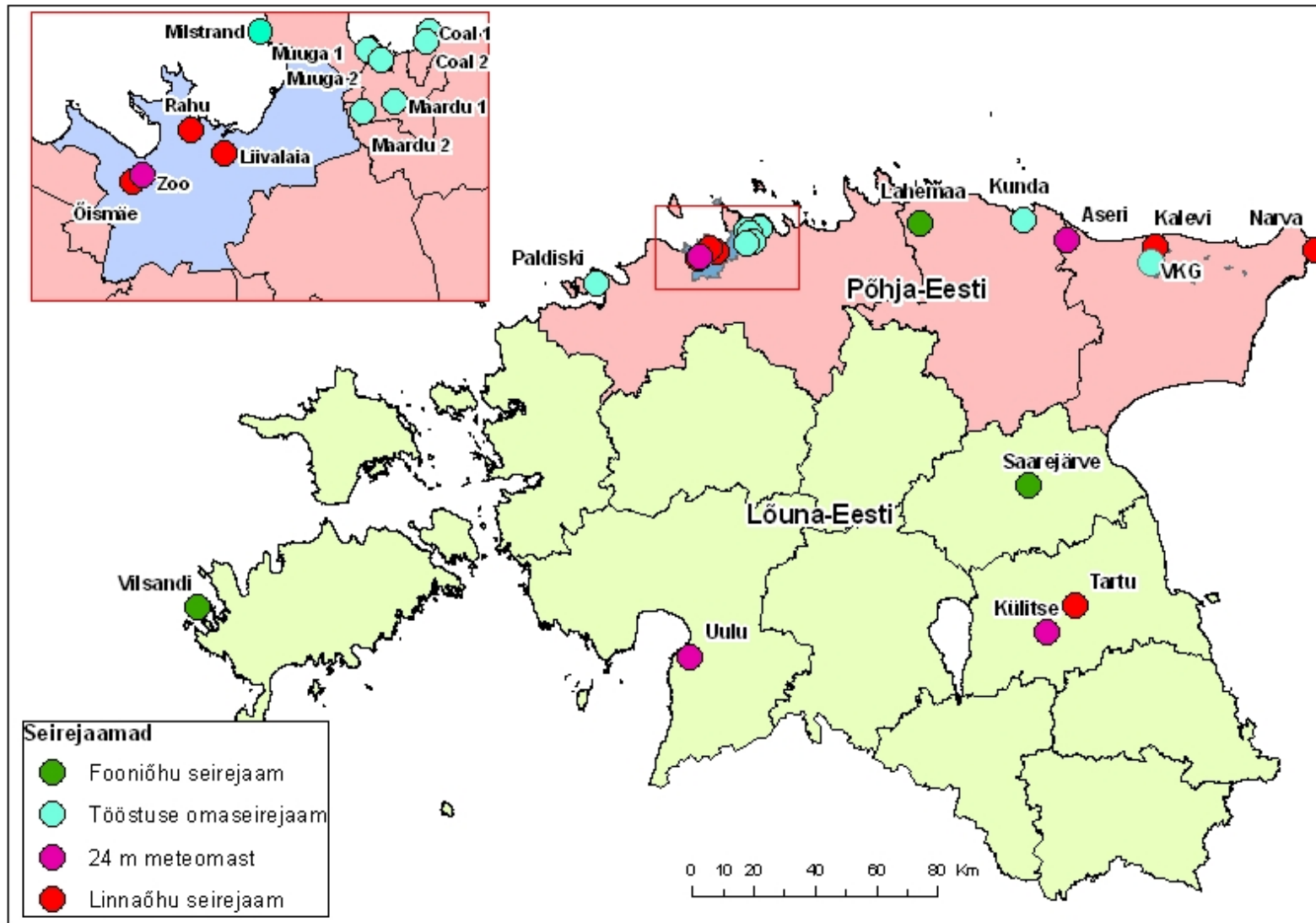
Marko Kaasik

TÜ Füüsika Instituut

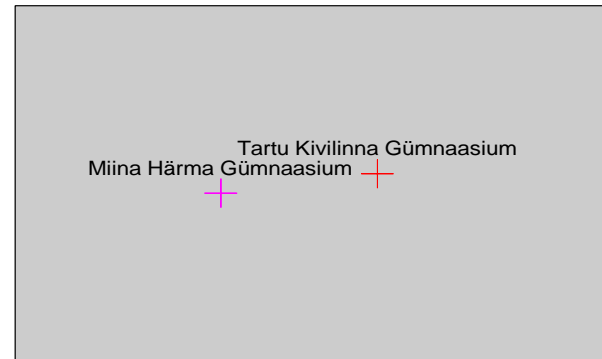
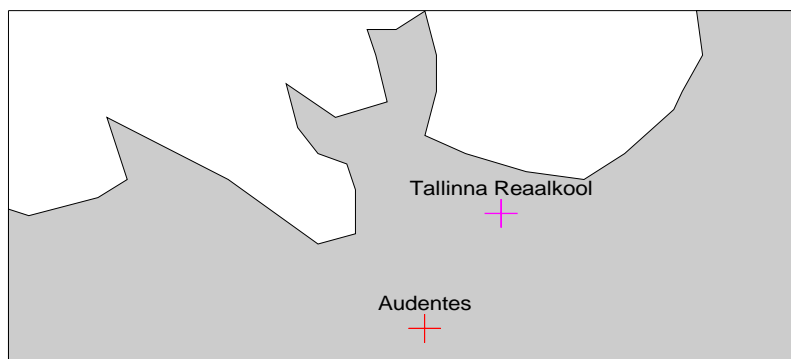
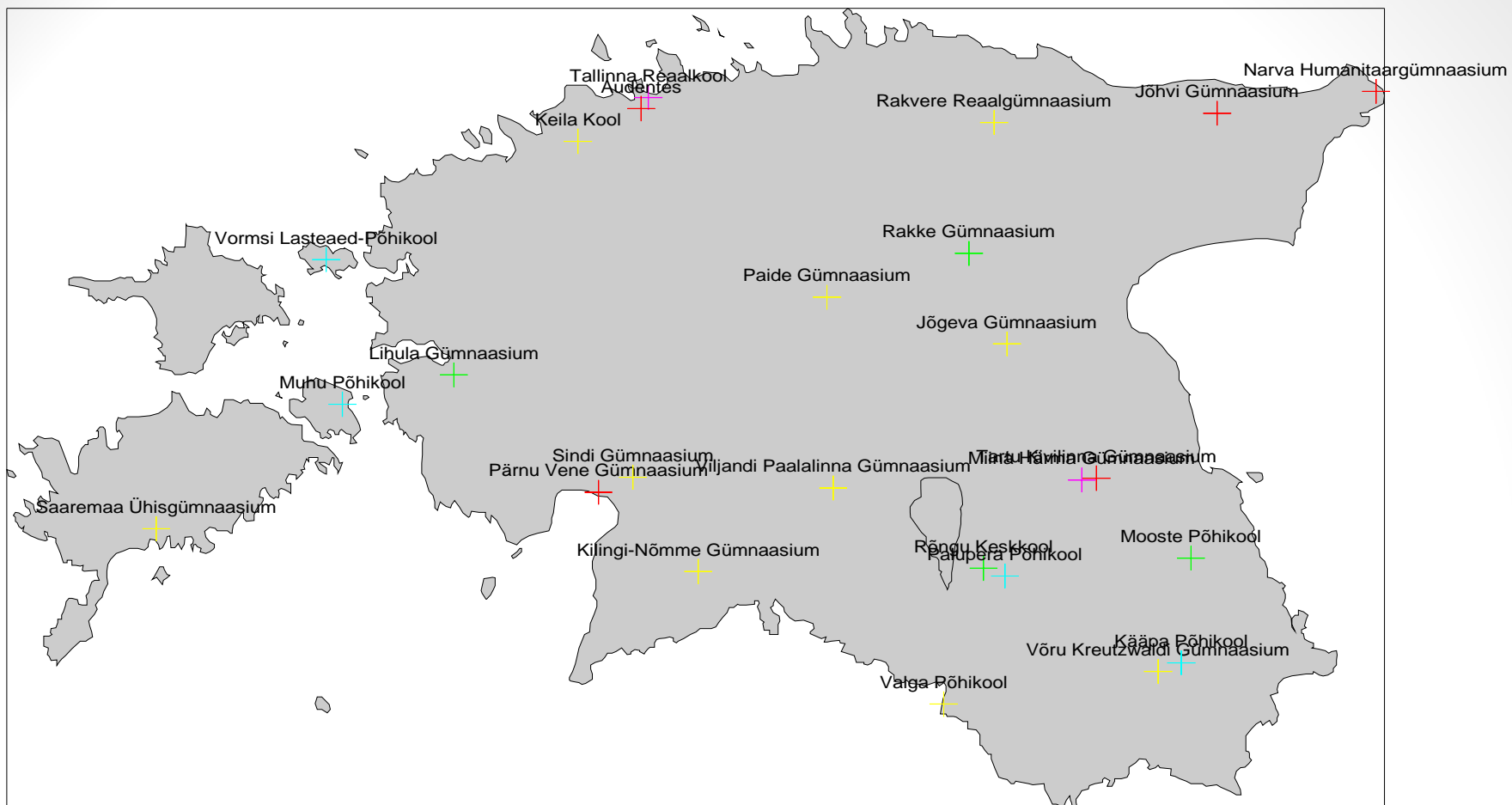
Mõõdetud saasteained

- **Lämmastikdioksiid NO_2** - õhulämmastiku kuumutamisel: välgulöögid; mootorid, kütteseadmed. Üle 90% NO_x -st on algselt NO , oksüdatsioon tamosfääris: $\text{NO} \rightarrow \text{NO}_2$, ka $\text{N}_2\text{O} \rightarrow \text{NO}_2$, $\text{NH}_3 \rightarrow \text{NO}_2$.
- **Osoon O_3** on sekundaarne saasteaine: $\text{NO}_2 + \text{UV-kiirgus} \rightarrow \text{NO} + \text{O}$; edasi $\text{O} + \text{O}_2 \rightarrow \text{O}_3$. Osooni kontsentratsioonid on kõrgemad NO saasteallikast kaugemal!
- **Väveldioksiid SO_2** – vulkaanid, orgaanilise aine lagunemine. Inimtekkeline (kütused) SO_2 – taanduv probleem. Eestis pärineb SO_2 põhiliselt kaugkandest – ühtlaselt madal tase, v.a. merelaevade ja mõne (põlevkivi)tööstusettevõtte lähedal.
- **Ammoniaak NH_3** – orgaanilise aine lagunemisest: loomafarmid, biopuhastid, kuivkäimlad, väetatav põllumaa. Oksüdeerub kiiresti – kohalik saaste.

Riiklik õhusaaste seire Eestis

EKUK haldab kuut linnaõhu seirejaama, kolme foonijaama ja nelja meteomasti, <http://airviro.klab.ee/seire/airviro/>

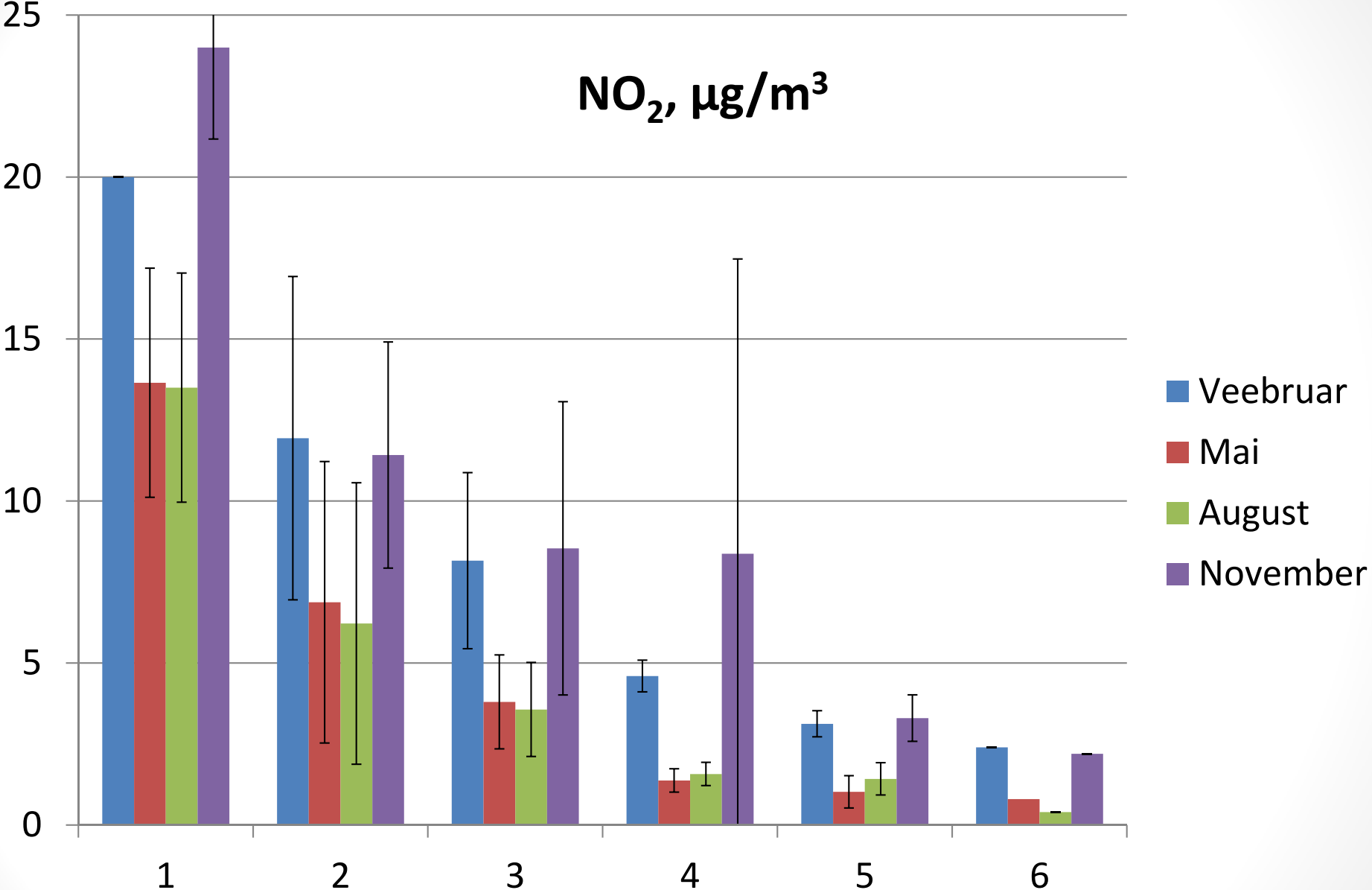

Projektis osalevad koolid. Värvide järjestus helesinine – roheline – kollane – punane – purpur näitab subjektiivselt hinnatud asukohti maalisuse – linnalisuse skaalal

Asukohatüübid

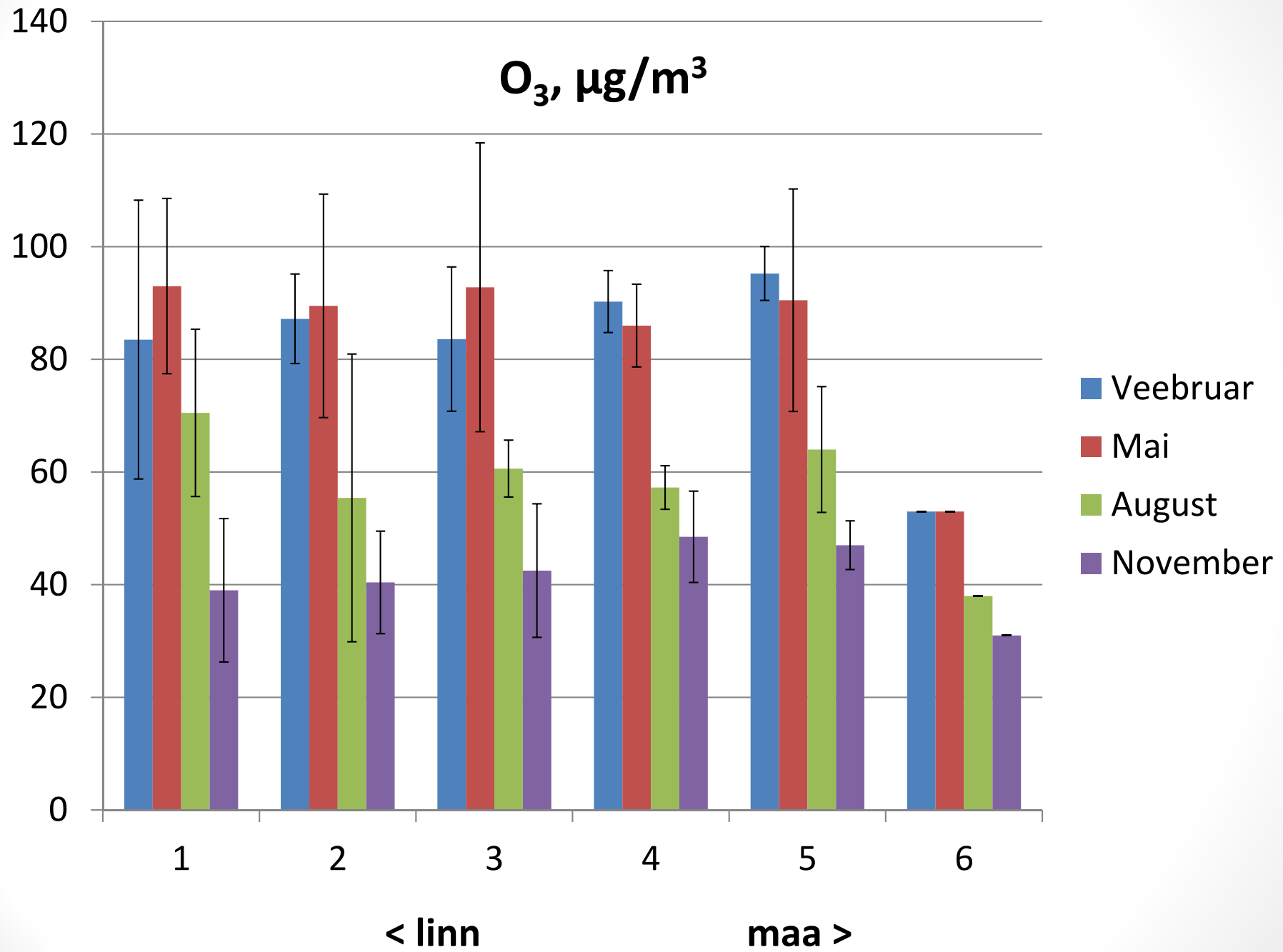
1. **suure linna keskosa** – Tallinna Reaalkool, Miina Härma Gümnaasium;
2. **keskmise linna kese või suure linna serv** – Audentese Erakool, Narva Humanitaargümnaasium, Pärnu Vene Gümnaasium, Jõhvi Gümnaasium, Tartu Kivilinna Gümnaasium;
3. **väikelinn või keskmise linna serv** – Kilingi-Nõmme Gümnaasium, Rakvere Realgümnaasium, Jõgeva Gümnaasium, Keila Kool, Valga Põhikool, Paide Gümnaasium, Sindi Gümnaasium, Võru Kreutzwaldi Gümnaasium, Viljandi Paalalinna Gümnaasium, Saaremaa Ühisgümnaasium;
4. **alev või väga väike linn** - Lihula Gümnaasium, Rõngu Keskkool, Mooste Põhikool, Rakke Gümnaasium;
5. **küla suurematest keskustest kaugel** – Kääpa Põhikool, Muhu Põhikool, Palupera Põhikool, Vormsi Lasteaed-Põhikool;
6. **sügaval metsas** – Marko Kaasik, koht järve kaldal.

NO₂, μg/m³

< linn

maa >

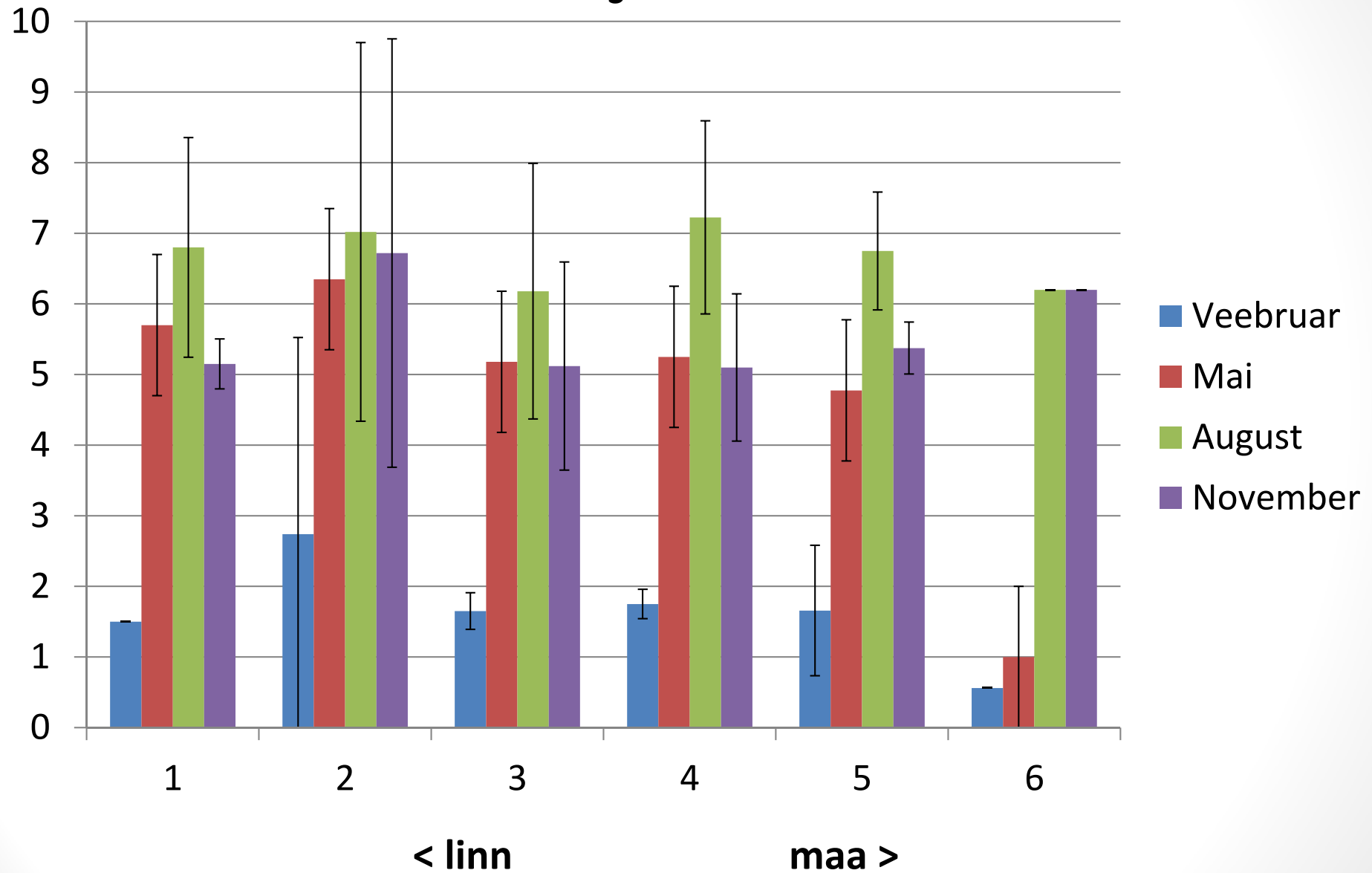

O_3 tihedas metsas

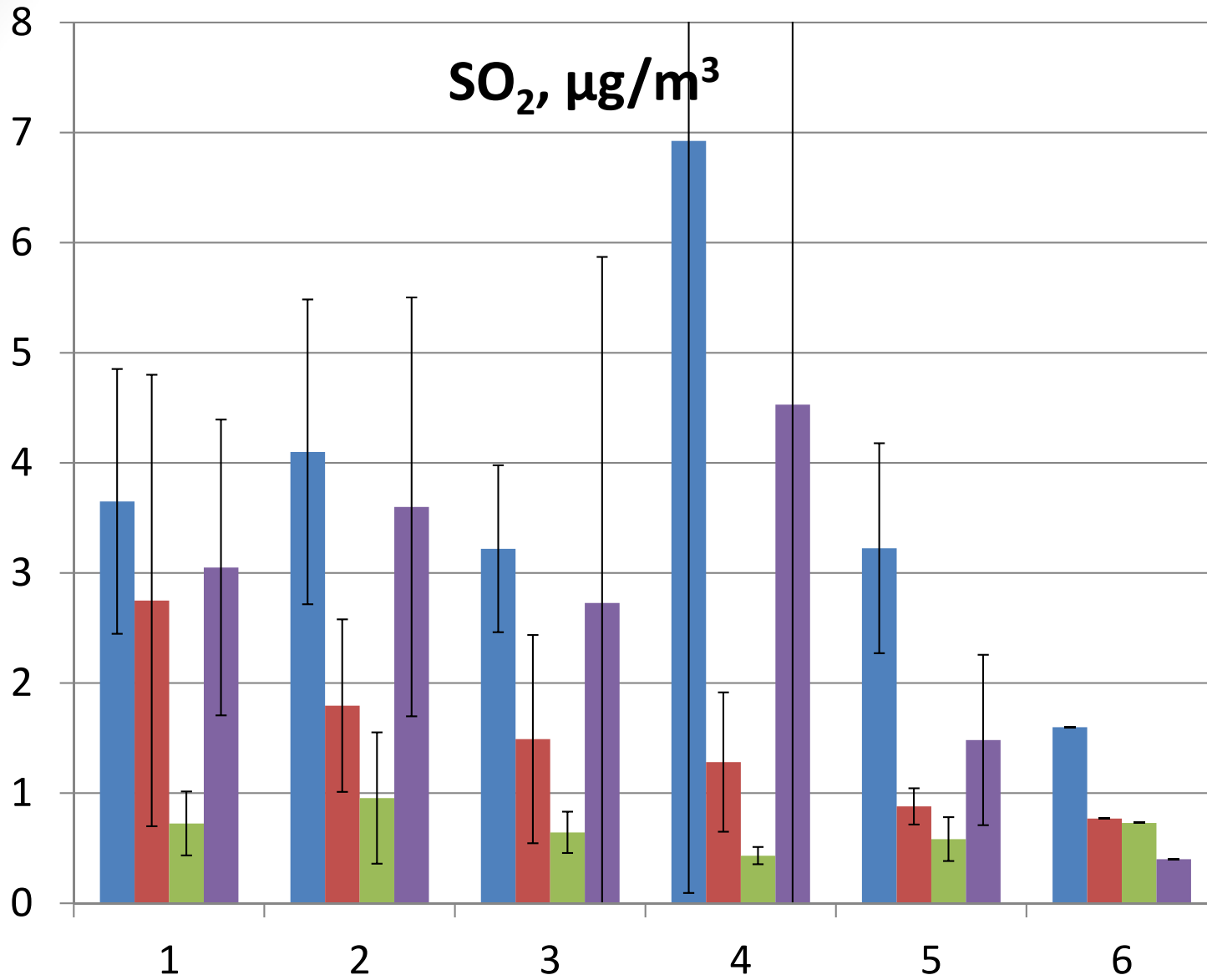

NH₃, µg/m³

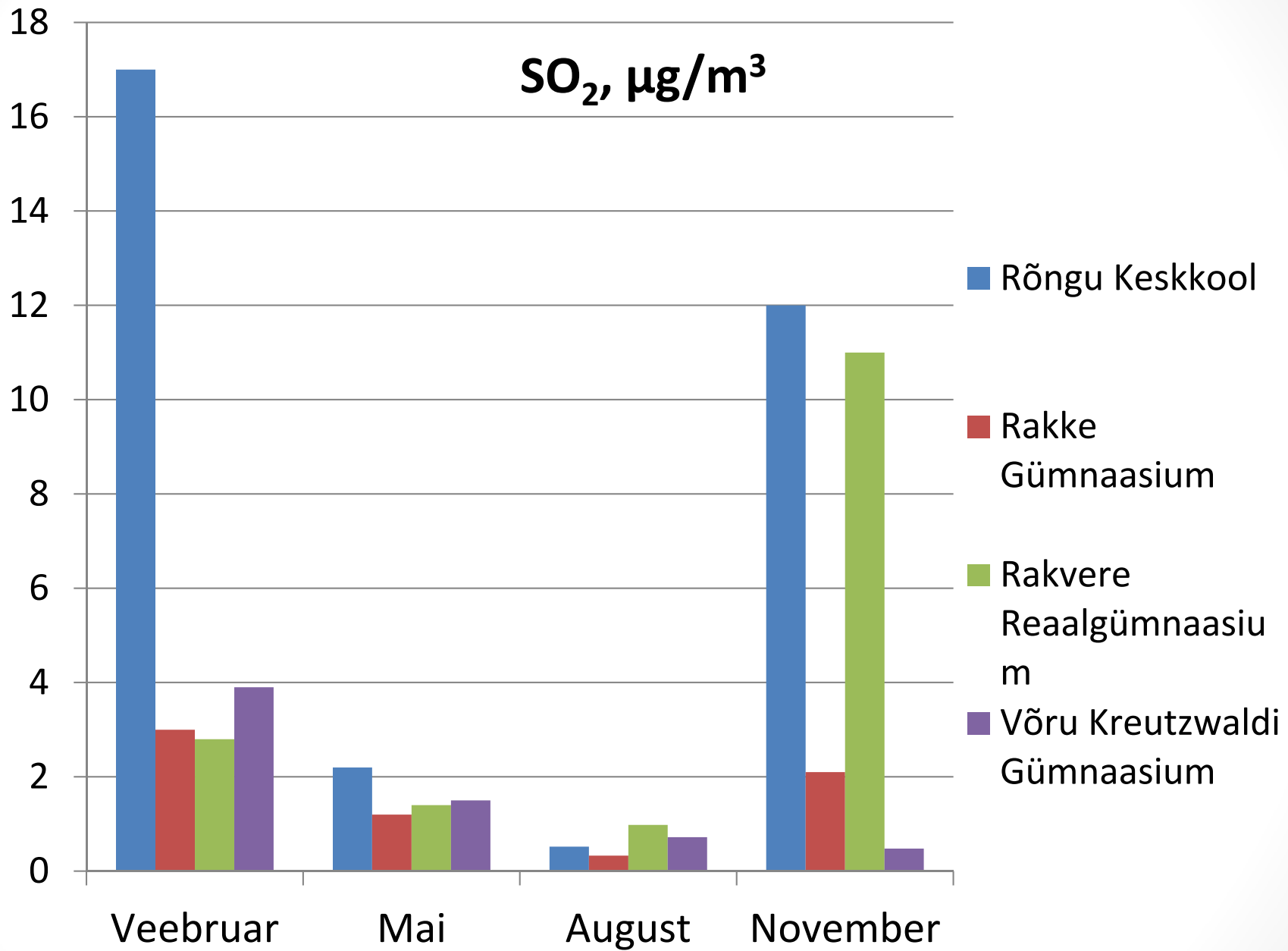

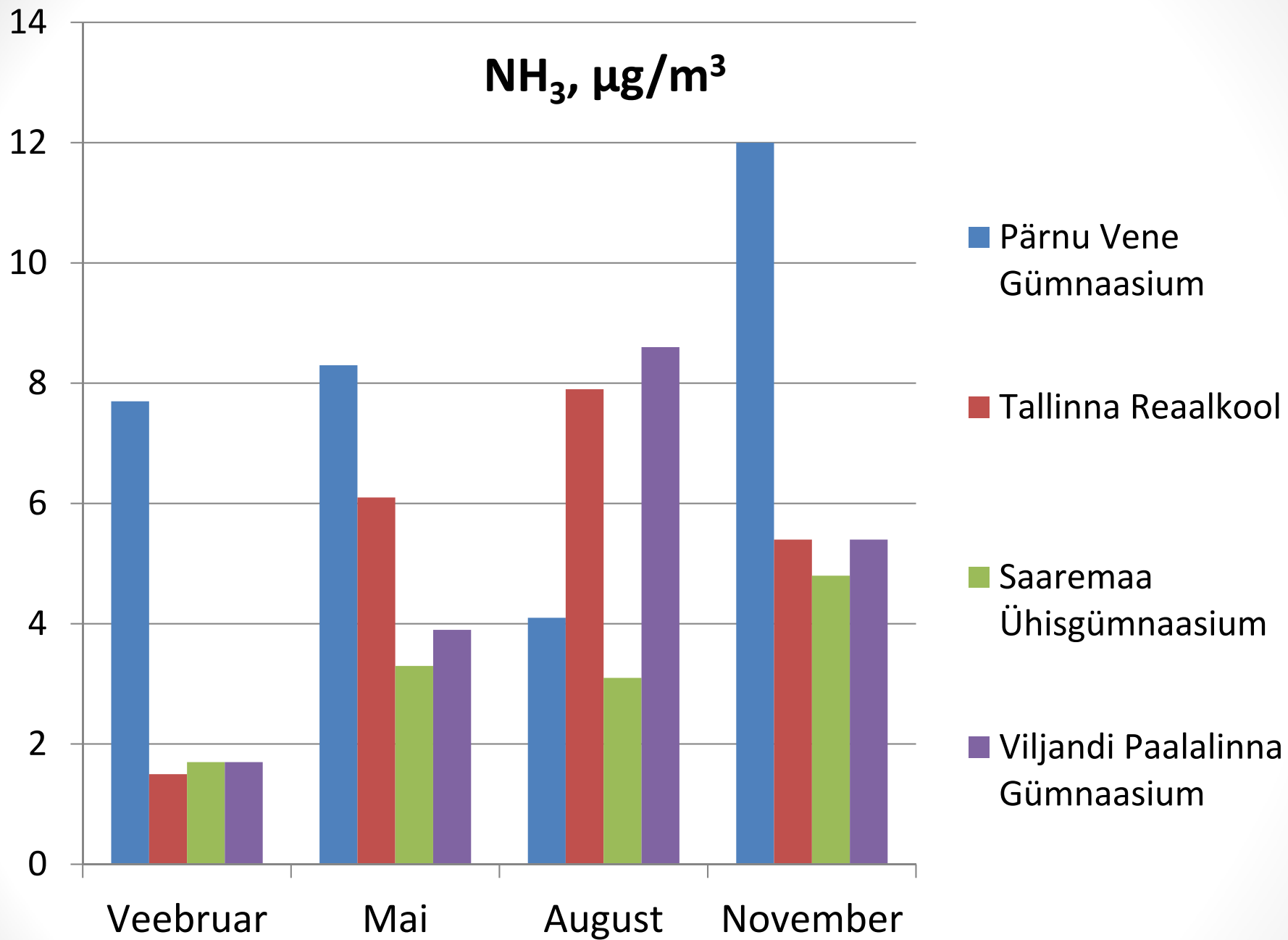
$\text{SO}_2, \mu\text{g}/\text{m}^3$

< linn

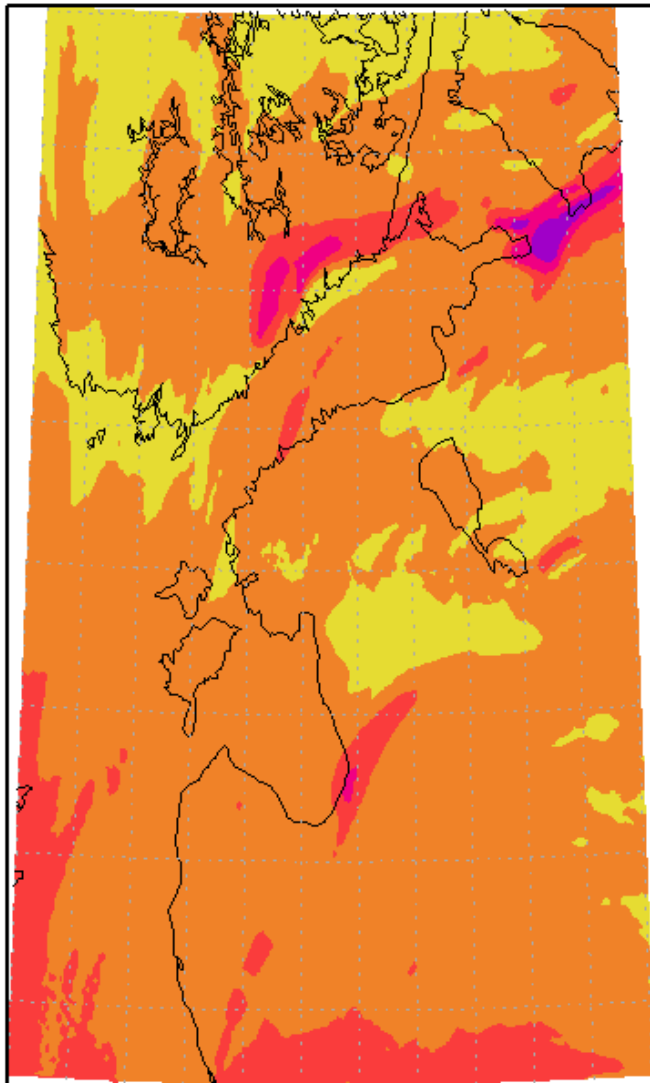
> maa

„Keemilise ilma“ prognoos

12Z01DEC2011

Saasteleviku mudel SILAM
(Soome, <http://silam.fmi.fi>).

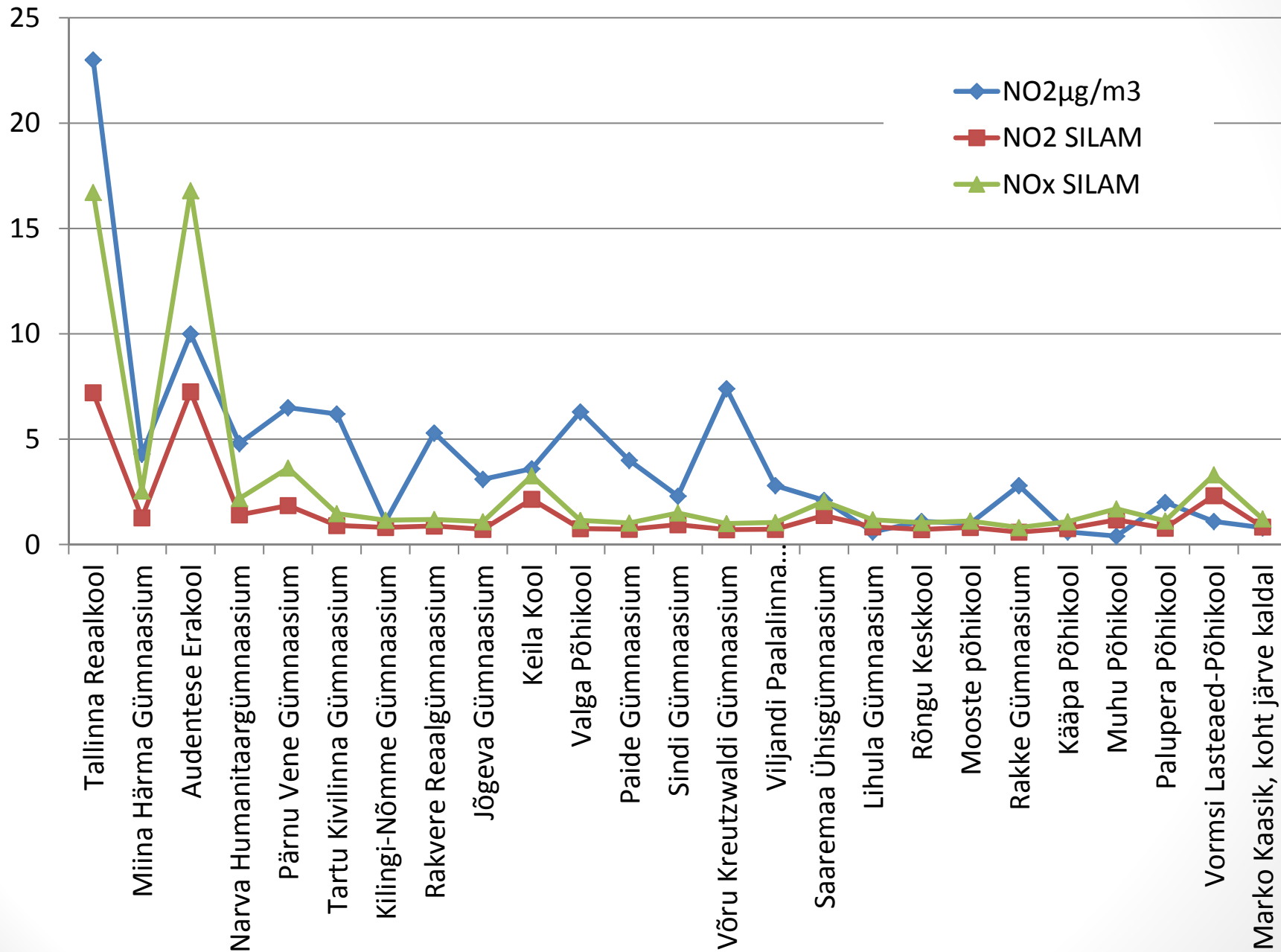
Eesti rakendus:

(<http://meteo.physic.ut.ee/silam>).

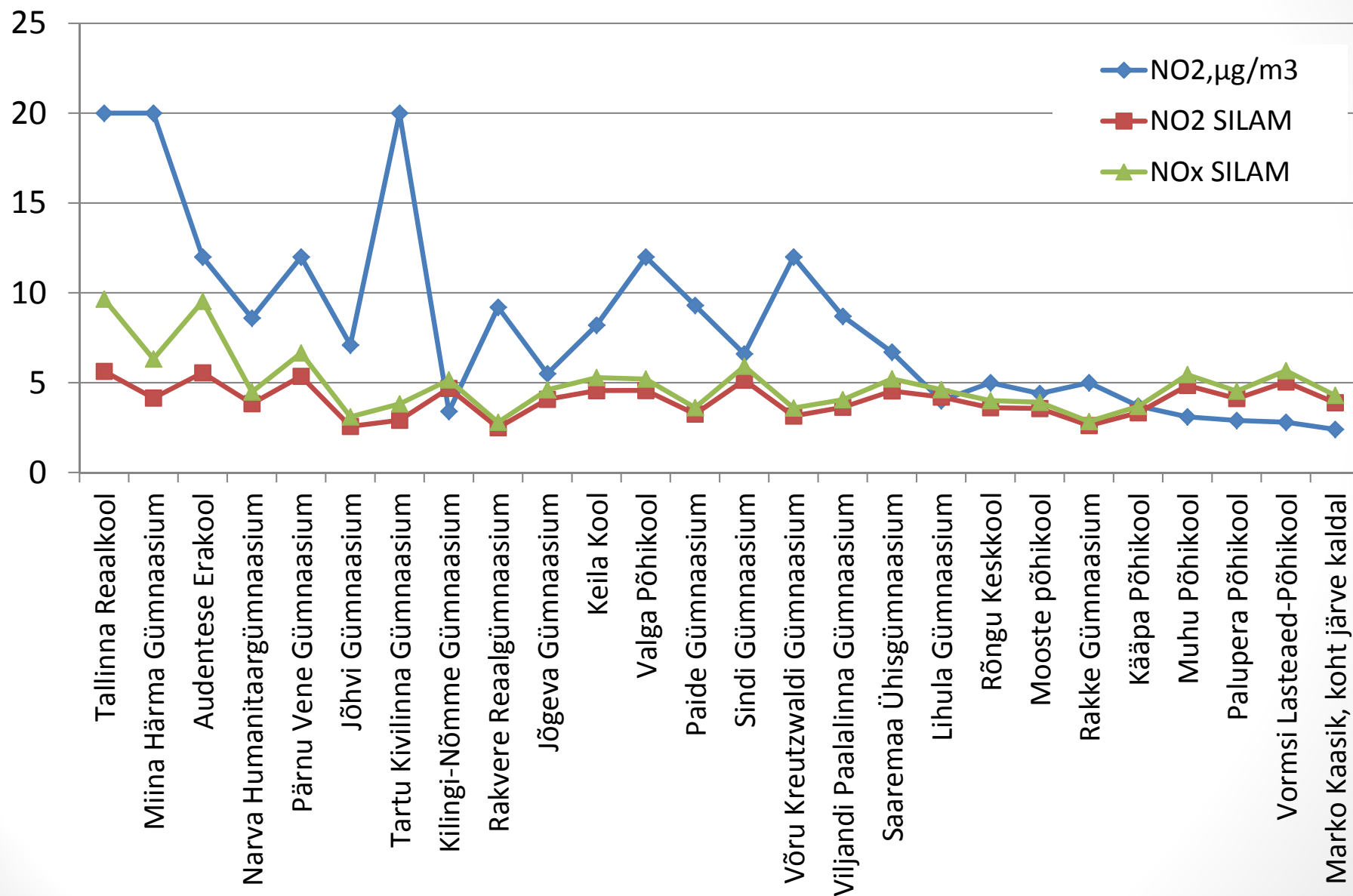
Üle-Euroopaline koondportaal,
MACC (TNO, Holland):

<http://www.gmes-atmosphere.eu/>.

NO₂: mõõtmine ja mudel, mai

NO₂: mõõtmine ja mudel, veebruar

Nendel mõõtmistel on teaduslik ja praktiline väärtus

- Tihendame seirevõrku erinevate asulatüüpidega.
- Kahenädalased mõõtmised neli korda aastas – usaldusväärsed aasta keskmised, ka aastaajaline muutlikkus.
- Võrdlus mudelarvutuste andmetega on vajalik mudeli täiustamiseks.

Mis edasi saab?

- Mõõtmised jätkuvad: kolm seeriat 2013.a. ja üks 2014.a. algul.
- Erinevused ja sarnasused kahe aasta vahel?
- Vahetub 10 kooli 25-st: geograafiline üldistus ja varieeruvus.
- Õpilastele: mis võiksid olla erinevuste põhjused keskmisest/tavalisest konkreetsel kohal ja ajal. Saasteallikad?

Täna tähelepanu eest!